

Beretning afgivet af Sundhedsudvalget den 16. marts 2021

Beretning

om

undersøgelse af baggrunden for covid-19-udbrud samt covid-19-dødsfald på plejehjem og i hjemmeplejen i Danmark 2020-2021

1. Politiske bemærkninger

Socialdemokratiet, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Enhedslisten og Susanne Zimmer (UFG)

Baggrund

Covid-19 er i særlig høj grad en trussel mod de ældste og mest plejekrævende i vores samfund. Verden over har sygdommen i særlig grad ramt beboere på plejehjem med mange dødsfald til følge, desværre også i Danmark, på trods af at beskyttelsen af de ældre og sårbare var i fokus allerede i foråret 2020. Pr. 17. januar 2021 er 719 plejhjemsbeboere afgået ved døden med covid-19. Det er 40 pct. af alle covid-19-dødsfald i Danmark.

Derfor finder et flertal i Folketinget (S, SF, RV, EL og Susanne Zimmer (UFG)) det vigtigt både at undersøge, hvordan vi som samfund var forberedt på en epidemi på ældreområdet, og hvordan vi som samfund håndterede epidemien i ældresektoren hen over 2020 og de første måneder af 2021. Der skal følges op på og drages læring af den udvikling, der er sket, så den kan omsættes til forbedringer i epidemihåndteringen i fremtiden og i det hele taget sikre en bedre beskyttelse af ældre og sårbare borgere.

Formål

Formålet med undersøgelsen er, at styrelser, regioner, kommuner og plejehjem bliver bedre forberedte og vil være i stand til at mindske negative konsekvenser af eventuelle fremtidige udbrud af smitsomme infektionssygdomme på plejehjem og i ældreplejen.

Temaer for undersøgelsen

Undersøgelsen skal identificere de uløste sundhedsfaglige udfordringer i forhold til epidemihåndtering på plejehjem og i ældreplejen. Derfor skal undersøgelsen indeholde både en beskrivende/sammenlignende del, en vurderende del og en del med anbefalinger til fremadrettet arbejde.

Til den beskrivende og sammenlignende del kan undersøgelsen bl.a. komme ind på:

- Udviklingen i smittede, indflyttede og afdøde blandt beboere på plejehjem med covid-19.

- Udviklingen i smittede, indflyttede og dødsfald på plejehjem i forhold til udviklingen i andre befolkningsgrupper, herunder ældre, der ikke bor på plejehjem.

- Sammenligning af dødeligheden i efteråret og vinteren 2020-21 i forhold til tidligere år.

- Sammenligning af udviklingen i smittede, indlagte og afdøde blandt beboere på plejehjem med Covid-19 i Danmark i forhold til udviklingen i en række andre sammenlignelige europæiske lande.

- Sammenligning af antal smittede og dødsfald blandt ældre, som modtager ældrepleje i eget hjem, sammenlignet med den øvrige del af den ældre befolkning.

Til den vurderende del kan undersøgelsen bl.a. komme ind på følgende spørgsmål:

- Hvor forberedte var myndigheder og danske plejehjem og ældreplejen i marts 2020 på at håndtere de sundhedsfaglige udfordringer som udbrud af smitsomme infektionssygdomme, som f.eks. covid-19 giver?

- Var de beslutninger, som danske myndigheder tog under covid-19-epidemien i marts 2020 og igen, da smitteudbruddene steg igen i november-december 2020, egnede til at forhindre, at især de allermest sårbare, der bor på plejehjem, og som modtager ældrepleje i eget hjem, blev smittet med covid-19?

- Hvilke forhold på det enkelte plejehjem har haft betydning for smitteudbrud, hvad betyder eksempelvis plejehjemmenes og ældreplejens generelle epidemi- og hygiejneberedskab, og hvilken betydning har arbejdsorganisering på plejehjem, de faglige kompetencer hos personale, personaleallokering og brugen af samme vikarer på flere plejehjem inden for den enkelte kommune?

- Hvordan er smitten kommet ind og har spredt sig på plejehjem, og hvad har været de vigtigste smitekilder?

- Hvorledes har adgangen til værnemidler, brug af rutinemæssige test, ibrugtagen af kviktest til ansatte og pårørende samt ekstra hjælp til at håndtere ekstra krav til de skærpede hygiejnekrav påvirket smittespredningen?

- Vurdering af de enkelte tiltags effekt på smittespredningen i forhold til de negative konsekvenser, som indsatserne også har haft for plejehjemsbeboernes personlige frihed, trivsel og velvære. Hvilke af de gennemførte tiltag som f.eks. besøgsrestriktioner, smitteopsporing, inddæmning herunder karantæne var adækvate og proportionelle i forhold til de nævnte forhold og i forhold til plejehjemsbeboernes grundlæggende rettigheder?

- Vurdering af, om der er erfaringer og tiltag, som andre lande har foretaget, der med fordel kan implementeres og anvendes i Danmark.

Afslutningsvis ønskes en række anbefalinger, herunder bl.a.:

- Anbefalinger til, hvordan vi kan lære af de erfaringer, der opnået undervejs i pandemien for at sikre, at vi i fremtiden vil være bedre rustet, hvis der skulle opstå en tilsvarende situation.

- Anbefalinger til, hvilke enkelte tiltag og forholdsregler, der med fordel kan anvendes i en lignende situation i fremtiden.

- Anbefalinger til, hvordan der sikres en effektiv implementering af de forskellige tiltag.

Organisering af undersøgelsen

Det er flertallets (S's, SF's, RV's, EL's og Susanne Zimmers (UFG)) ønske, at undersøgelsens resultater efterfølgende kan omsættes i det konkrete arbejde i kommuner og regioner. På den baggrund finder flertallet det vigtigt, at undersøgelsen forankres i Social- og Ældreministeriet.

Social- og Ældreudvalget nedsætter et underudvalg, som følger arbejdet med undersøgelsen tæt og fungerer som følgegruppe for undersøgelsen. Følgegruppen vil derfor anmode Social- og Ældreministeriet om bistand til den nærmere håndtering og projektstyring af undersøgelsen. Følgegruppen præsenteres for en nærmere undersøgelsesramme, som forskere/eksperter bliver bedt om at udarbejde, følger arbejdet tæt og kan komme med spørgsmål, forslag og input til forskerne bag undersøgelsen.

Følgegruppen består af 1 medlem fra hver folketingsgruppe og medlemmer uden for grupperne, som er medlem af Social- og Ældreudvalget ved beretningens afgivelse. Underudvalget konstituerer sig med valg af formand og næstformand.

Sundhedsministeriet og Social- og Ældreministeriet samarbejder med forskerne/eksperterne og bistår med relevante oplysninger til brug for den afdækning, der skal foretages.

Der foreslås en tidsramme for afrapportering med udgangen af 2021.

Partierne bag beretningen forpligter sig til at finde finansiering.

Valg af eksperter til undersøgelsen

Det er flertallets opfattelse, at VIVE som forskningsinstitution har stor erfaring med anvendelsesorienteret velfærdsforskning. Derfor opfordres Social- og Ældreministeriet til at rette henvendelse til VIVE med henblik på at få udarbejdet en mere færdig ramme for undersøgelsen – herunder en tidsramme og et konkret bud på økonomisk ramme for undersøgelsen. Såfremt VIVE ikke ønsker at påtage sig op-

gaven, skal Social- og Ældreministeriet og følgegruppen drøfte alternativer.

Venstre, Dansk Folkeparti, Det Konservative Folkeparti, Nye Borgerlige og Liberal Alliance

Covid-19 er i særlig høj grad en trussel mod de ældste og mest plejekrævende i vores samfund. Verden over har sygdommen i særlig grad ramt beboere på plejehjem med mange dødsfald til følge, men også i Danmark, på trods af at beskyttelsen af de ældre og sårbare var i fokus allerede i foråret 2020. I efteråret 2020 og vinteren 2021 steg antallet af covid-19-dødsfald på plejehjem i Danmark markant. Pr. 17. januar 2021 er i alt 719 plejehjemsbeboere afgået ved døden med covid-19. Det er 40 pct. af alle covid-19-dødsfald i Danmark.

Derfor finder partierne (V, DF, KF, NB og LA), at det er vigtigt både at undersøge, hvordan vi som samfund var forberedt på en epidemi på ældreområdet, og hvordan vi som samfund håndterede pandemien i ældresektoren hen over 2020 og de første måneder af 2021, men også at der følges op på og drages læring af den udvikling, der er sket, så denne kan omsættes til forbedringer i epidemihåndteringen i fremtiden og i det hele taget sikre en bedre beskyttelse af ældre og sårbare borgere. Partierne lægger vægt på, at man i fællesskab kan drage nytte af den viden om sundheds- og plejefaglige spørgsmål, der kan uddrages af håndteringen af covid-19-epidemien på plejehjem og i ældreplejen, til at forbedre kvaliteten af den generelle sundhedsfaglige behandling af ældre med plejeb behov.

Formålet med undersøgelsen er primært at identificere uløste sundhedsfaglige udfordringer i forhold til epidemihåndtering på plejehjem og i ældreplejen, således at styrelser, regioner, kommuner og plejehjem bliver bedre forberedte og vil være i stand til at mindske negative konsekvenser af eventuelle fremtidige udbrud af smitsomme infektionssygdomme på plejehjem og i ældreplejen.

Konkret skal undersøgelsen beskrive udviklingen i smittede, indflyttede og afdøde blandt beboere på plejehjem med covid-19 og indeholde en beskrivelse af udviklingen i smittede, indflyttede og dødsfald på plejehjem i forhold til udviklingen i andre befolkningsgrupper, herunder ældre, der ikke bor på plejehjem, og analysere, hvordan smitten er kommet ind og har spredt sig. Hvad var med andre ord de vigtigste smitekilder?

Undersøgelsen skal også indeholde en sammenligning af dødeligheden i efteråret og vinteren 2020-21 i forhold til tidligere år og en sammenligning af udviklingen i smittede, indlagte og afdøde blandt beboere på plejehjem med covid-19 i Danmark i forhold til udviklingen i en række andre sammenlignelige europæiske lande. Undersøgelsen skal på samme måde afdække udviklingen i antal smittede og dødsfald blandt ældre, som modtager ældrepleje i eget hjem, sammenlignet med den øvrige del af den ældre befolkning.

Flere spørgsmål melder sig, som undersøgelsen desuden skal hente svar på:

- Hvor forberedte var myndigheder og danske plejehjem og ældreplejen i marts 2020 på at håndtere de sundhedsfaglige udfordringer som udbrud af smitsomme infektionssygdomme som f.eks. Covid-19 giver?

- Var de beslutninger, som danske myndigheder tog under Covid-19-epidemien i marts 2020 og igen, da smitteudbruddene steg igen i november-december 2020 egnede til at forhindre, at især de allermest sårbare, der bor på plejehjem og som modtager ældrepleje i eget hjem, blev smittet med Covid-19?

Hvilke strukturelle forhold på plejehjem har haft betydning for smitteudbrud:

- Hvad betyder f.eks. plejehjemmenes og ældreplejens generelle epidemi- og hygiejneberedskab?

- Hvilken betydning har arbejdsorganisering på plejehjem, de faglige kompetencer hos personale, personaleallokering og brugen af samme vikarer på flere plejehjem inden for den enkelte kommune?

- Hvilke af de gennemførte tiltag som f.eks. besøgsrestriktioner, smitteopsporing, inddæmning, herunder karantæne, var adækvate og proportionelle i forhold til de nævnte forhold og i forhold til plejhjemsbeboernes grundlæggende rettigheder?

- Hvorledes var adgangen til værnemidler, brug af rutinemæssige test, ibrugtagen af kviktest til ansatte og pårørende samt ekstra hjælp til at håndtere ekstra krav til de skærpede hygiejnekrav?

- Hvordan resulterede covid-19 blandt plejhjemsbeboere og borgere i ældreplejen i smitte af personalet?

Sidst, men ikke mindst, skal undersøgelsen dels vurdere, om der er erfaringer og tiltag, som andre lande har foretaget, der med fordel kan implementeres og anvendes i Danmark, dels komme med anbefalinger til, hvordan vi kan lære af de erfaringer, der er opnået undervejs i pandemien, for at sikre, at vi i fremtiden vil være bedre rustet, hvis der skulle opstå en tilsvarende situation. Herunder skal undersøgelsen indeholde anbefalinger til, hvilke enkelte tiltag og forholdsregler, der med fordel primært kan anvendes i en lignende situation i fremtiden. Undersøgelsen skal i den forbindelse også indeholde en vurdering af de enkelte tiltags effekt på smittespredningen i forhold til de negative konsekvenser, som indsatserne også har haft for plejhjemsbeboernes personlige frihed, trivsel og velvære. Afslutningsvis skal undersøgelsen indeholde anbefalinger til, hvordan der sikres en effektiv implementering af de forskellige tiltag.

Partierne (V, DF, KF, NB og LA) foreslår at nedsætte et underudvalg, som følger arbejdet med undersøgelsen tæt og fungerer som følgegruppe for undersøgelsen og herunder varetager dialogen med forskere/eksperter bag undersøgelsen og søger at sikre, at arbejdet fremmes bedst muligt. Underudvalget består af 1 medlem fra hver folketingsgruppe, som har tilsluttet sig beretningen og er medlem af Sundhedsudvalget ved beretningens afgivelse. Underudvalget konstituerer sig med valg af formand og næstformand.

Det er partiernes (V's, DF's, KF's, NB's og LA's) opfattelse, at VIVE som forskningsinstitution har stor erfaring med anvendelsesorienteret velfærdsforskning. Derfor vil underudvalget rette henvendelse til VIVE med henblik på at få udarbejdet en mere færdig ramme for undersøgelsen – herunder tidsramme og et konkret bud på økonomisk ramme for undersøgelsen. Såfremt VIVE ikke ønsker at påtage sig opgaven, vil udvalget drøfte alternativer.

Partierne (V, DF, KF, NB og LA) foreslår, at Folketinget afholder udgifterne til undersøgelsen. Udvalget har ingen egen bevilling. Folketinget har afsat et rådighedsbeløb på 430.000 kr. til indhentning af ekstern konsulentbistand m.m. i forbindelse med fagudvalgenes arbejde. Hvis udgiften til en bistandsopgave overstiger 75.000 kr., gives tilladelsen af Folketingets formand. Midler til afholdelse af udgifter til undersøgelsen, som ikke kan dækkes af denne konto, skal udvalget ansøge om hos Folketingets Præsidium.

Partierne (V, DF, KF, NB og LA) ønsker, at forskerne/eksperterne får adgang alle relevante akter og dokumenter i ministerier, styrelser og andre relevante aktører.

2. Udvalgsarbejde

Udvalget har behandlet beretningen i 2 møder.

P.u.v.

Jane Heitmann
formand